

Sisällys

❖ Tilaisuudet listayhtiöiden taloudellisesta raportoinnista ja vastuullisuusraportoinnista.....	1
❖ Harhaanjohtavien toimeksiantojen antaminen on rangaistavaa.....	2
❖ Listayhtiöiden sähköisen tilinpäätösraportoinnin (ESEF) voimaantulo saattaa lykkääntyä.....	3
❖ Muutoksia esitesääntelyyn ja komission ehdotus elpymisesitteestä.....	4
❖ Markkinoiden väärinkäyttöasetukseen (MAR) muutoksia 1.1.2021 alkaen.....	5
❖ Finanssivalvonta ottaa pian käyttöön sähköisen asioinnin testiympäristön – mahdollistaa johdon liiketoimi-ilmoitusten testaamisen.....	7
❖ Keskusvastapuoliselvitetävien johdannaisten kirjanpito-käsittelystä ja esitettävistä tiedoista	8
❖ Ajankohtaista ESMasta	12

Markkinat-tiedotteessa käsitellään ajankohtaisia listayhtiön tiedonantovelvollisuuden, tilinpäätösvalvonnan, arvopaperikaupankäynnin sekä sisäpiiriasioiden tulkintoihin ja sääntelyyn liittyviä asioita sekä valvonnan havaintoja. Tiedotteen julkaisee Finanssivalvonnan Pääomamarkkinoiden valvonta.

Tilaisuudet listayhtiöiden taloudellisesta raportoinnista ja vastuullisuusraportoinnista

Finanssivalvonta järjestää marraskuun viimeisellä viikolla kaksi eri tilaisuutta listayhtiöiden raportoinnista.

Listayhtiöiden taloudellisen raportoinnin infotilaisuus järjestetään **tiistaina 24.11.2020 aamupäivällä klo 8.30 – n. klo 12.00**. Listayhtiötilaisuuden aiheina ovat ajankohtaiset IFRS-standardeihin ja muuhun tiedonantovelvollisuuteen liittyvät asiat. Tilaisuus järjestetään webinaarina, jossa on mahdollisuus esittää kysymyksiä ja kommentteja (live ja chat).

Listayhtiötilaisuuden lisäksi järjestetään yhtiöiden vastuullisuusraportointia käsittelevä tilaisuus **perjantaina 27.11.2020 iltapäivällä klo 13.30–15.30**. Tilaisuudessa IFRS Foundationin puheenjohtaja Erkki Liikanen käsittelee säätiön konsultaatiolle antaman vastuullisuusraportointiin liittyvän globaalin sääntelyn kehittämisen näkökohtia. Mikael Niskala EFRAGin työryhmän jäsenenä esittelee EU:n vastuullisuusraportointisääntelyn väliraporttia. Lisäksi tilaisuudessa Finanssivalvonnan ja ESMAn työtä esittelevät Nina Männynmäki ja Sirpa Joutsjoki. Tilaisuuden juontaa Virpi Haaramo. Tilaisuus järjestetään webinaarina, johon sisältyy interaktiivinen keskusteluosuus Erkki Liikasen kanssa.

Kumpaankin tilaisuuteen lähetetään yksi yhteinen kutsu lokakuun loppupuolella listayhtiöiden talousjohtajille sekä sidosryhmien edustajille. Aiheista kiinnostuneita henkilöitä pyydetään olemaan yhteydessä talousjohtajiin tilaisuuksien ilmoittautumislinkkien saamiseksi. Tiettyjen käytännön rajoitteiden vuoksi Finanssivalvonnalla ei ole mahdollisuutta toteuttaa kutsuja kohdennetummin.

Harhaanjohtavien toimeksiantojen antaminen on rangaistavaa

Helsingin käräjäoikeus on äskettäin antanut yksityishenkilölle lainvoimaisen tuomion layering/spoofing-tyyppisestä markkinoiden manipuloinnista. Kaupankävijä tuomittiin 7 kuukauden ehdolliseen vankeusrangaistukseen sekä rikoksen tuottaman taloudellisen hyödyn menettämiseen valtiolle. Finanssivalvonta korostaa, että markkinoiden väärinkäyttöasetuksen manipuloinnin kielto koskee kaikkia arvopaperimarkkinoilla toimivia riippumatta siitä, onko kyseessä ammattimaisesti toimiva taho vai sijoitustoimintaa harjoittava yksityishenkilö.

Mitä tarkoitetaan markkinoiden manipuloinnilla

Markkinamanipulaatio on määritelty markkinoiden väärinkäyttöasetuksen (EU N:o 596/2014, MAR) 12 artiklassa. Asetuksen mukaan markkinoiden manipuloinnilla tarkoitetaan muun muassa kauppaa koskevaa toimeksiantoa, joka antaa vääriä tai harhaanjohtavia signaaleja rahoitusvälineen, esimerkiksi osakkeen kysynnästä, tarjonnasta tai hinnasta. Kaikki sellaiset kaupankäyntitavat, joiden tarkoituksena on yrittää manipuloida kaupankäyntiä, ovat kiellettyjä, ja niistä voi joutua rikosoikeudelliseen vastuuseen.

Toimeksiannolla ei saa harhaanjohtaa

Kaikilla toimeksiannoilla on oltava taloudellinen tarkoitus, mikä tarkoittaa, että niiden taustalla tulee olla aito osto- tai myynti-intressi. Harhaanjohtavilla toimeksiannoilla tarkoitetaan puolestaan sellaisten toimeksiantojen antamista, joiden ei ole tarkoituksaan toteutua kaupoiksi vaan johtaa muita markkinaosapuolia harhaan.

Esimerkki rangaistavasta manipulaatiosta

Seuraavassa kuvataan tilannetta, jossa on kyse markkinoiden manipuloinnista (layering/spoofing).¹

Kaupankävijä, jolla on tosiasiallinen intressi myydä osaketta, antaakin ensin harhaanjohtavia ostotoimeksiantoja ostopuolen korkeimpien hintatasojen tuntumaan. Toiminnan tarkoituksena on luoda kuvaa muille markkinaosapuolille, että osakkeeseen kohdistuu ostopainetta. Kun osakkeen kurssi tämän seurauksena nousee, saman kaupankävijän antama myyntitoimeksianto toteutuu kaupaksi. Tämän jälkeen kaupankävijä peruuttaa aiemmin asettamansa harhaanjohtavat ostotoimeksiannot, joiden ei ollut alun perinkään tarkoitus toteutua kaupoiksi. Kaupankävijä vaikutti toiminnallaan kurssin nousuun ja hyötyi myymällä osaketta lähtötasoa korkeampaan hintaan. Vastaava manipulatiivinen menettely voidaan toteuttaa käänteisesti myyntipuolella osakkeiden ostamiseksi matalampaan hintaan. Tällainen kaupankäynti on kiellettyä.

Finanssivalvonta valvoo ja tutkii

Asiakastoimeksiantoja vastaanottavilla ja toteuttavilla sijoituspalvelun tarjoajilla on velvollisuus valvoa asiakkaidensa kaupankäyntiä ja ilmoittaa Finanssivalvonnalle epäilyttävistä liiketoimista ja toimeksiantoista. Myös kaikki markkinapaikat, kuten Helsingin pörssi, valvovat kaupankäyntiä ja ilmoittavat havaitsemistaan väärinkäytösepäilyksistä Finanssivalvonnalle. Näitä ilmoituksia Finanssivalvonta vastaanottaa vuosittain noin 150–200 kappaletta. Markkinoiden manipulaatioon liittyviä ilmoituksia on vajaa kolmasosa kaikista ilmoituksista. Suurin osa ilmoituksista koskee epäiltyä sisäpiiritiedon väärinkäyttöä. Finanssivalvonta tutkii kaikki saamansa ilmoitukset. Tutkinta voi käynnistyä myös Finanssivalvonnan oman kaupankäynnin valvontajärjestelmän havaitseman väärinkäytösepäilyn tai muun saadun tiedon perusteella.

¹ Kattava kuvaus erilaisista manipulatiivisista kaupankäyntitavoista on komission delegoidun asetuksen (EU) 2016/522 liitteessä II.

Tutkinta voi johtaa siihen, että Finanssivalvonta tekee rikosilmoituksen poliisille. Markkinoiden manipulointi on säädetty rangaistavaksi rikoslaissa. Myös markkinoiden manipuloinnin yritys on rangaistavaa. Rangaistus voi olla sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta, ja jos kyse on törkeästä markkinoiden manipuloinnista, enintään neljä vuotta vankeutta.

Lisätietoja antaa

Juha Manu, markkinavalvoja, puhelin 09 183 5323 tai [juha.manu\(at\)finanssivalvonta.fi](mailto:juha.manu(at)finanssivalvonta.fi)

Listayhtiöiden sähköisen tilinpäätösraportoinnin (ESEF) voimaantulo saattaa lykkääntyä

Lykkäysmahdollisuus osa EU:n covid-19-pandemiasta johtuvia helpotustoimenpiteitä

Avoimuusdirektiivin suunnitellaan EU-tasolla jäsenvaltio-optiota, jonka pohjalta jäsenvaltioilla olisi mahdollisuus lykätä ESEFin (listayhtiöiden sähköinen tilinpäätösraportointi, European Single Electronic Format) käyttöönottoa yhdellä vuodella siten, että käyttöönotto olisi pakollista vasta vuoden 2021 tilinpäätöksessä ja toimintakertomuksessa. ESEFin käyttöönotto alkuperäisessä aikataulussa olisi myös mahdollista.

Lykkäys olisi osa [lainsäädäntöpakettia](#) covid-19-pandemian negatiivisten vaikutusten lieventämisestä (Capital Markets Recovery Package) ja osana siihen sisältyvää [esiteasetuksen muutosta](#). Avoimuusdirektiivin muutosta ei välttämättä ehditä saada valmiiksi ennen tämän vuoden loppua. Valtiovarainministeriö ja Finanssivalvonta seuraavat tiiviisti EU-neuvottelutilanteen kehittymistä ja ovat tahoillaan tarvittaessa valmiita aloittamaan jäsenvaltio-option käyttöönoton valmistelun Suomessa.

Lykkäyksen toteutuessa yhtiöt voisivat hyödyntää sen tuomaa lisäaikaa raportointiprosessiensa kehittämiseen. Finanssivalvonta suosittelee yhtiöitä jatkamaan jo käynnistettyjä ESEF-projekteja, koska ESEF-raportointiin voi vuoden kuluttua liittyä esimerkiksi varmennusta koskevia uusia velvoitteita, jotka vaativat valmistelua. Lisäksi on syytä huomioida, ettei lykkäysmahdollisuuden toteutumisesta EU-lainsäädännön tasolla ole vielä varmuutta. Lykkäyksen toteutuessa yhtiöt voisivat valita julkistavansa ESEF-muotoisen tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen myös alkuperäisessä aikataulussa, jolloin sijoittajat ja muut sidosryhmät pääsevät hyvissä ajoin testaamaan uudenlaisen raportointimuodon hyödyntämistä.

Jäsenvaltio-option käyttöönotto ja vuoden lisäaika toisivat jäsenmaille mahdollisuuden selventää kansallisesti kehitysvaiheessa olevia asioita, kuten ESEF-tilinpäätöksen varmennusvaatimusta ja ESEF-tilinpäätöksen mahdollista asemaa virallisena tilinpäätöksenä.

Asiasta tiedotetaan myöhemmin syksyn aikana.

Euroopan komission ESEF-ohje valmisteilla

Euroopan komissio valmistelee ohjetta ESEF-muotoisen tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen käytännön asioista. Finanssivalvonnan saamien ennakkotietojen mukaan komission ohje käsittelee muun muassa ESEFin varmennusta, sähköistä allekirjoitusta, PDF-versioiden käyttöä XHTML:n ja zip-tiedoston rinnalla sekä ESEF-tiedostojen soveltuvuutta kaupparekisterille raportointiin. Komission ohje on odotettavissa lähiviikkoina.

ESEF-webinaarin videotallenne ja esitysmateriaali saatavilla

XBRL Suomi ja Finanssivalvonta järjestivät listayhtiöiden tulevaa sähköistä tilinpäätösraportointia käsittelevän webinaariin 24.9.2020. Webinaariin osallistui lähes 300 kuulijaa. Katso [XBRL Suomen verkkopalvelusta](#) mielenkiintoisten puheenvuorojen esitysmateriaali ja video sekä viiden listayhtiön informatiivinen paneelikeskustelu ESEFin käytännön toteutuksesta. ESEFiin liittyvää aineistoa löytyy [Finanssivalvonnan verkkopalvelusta](#).

Lisätietoja antaa

Riitta Pelkonen, IFRS-tilinpäätösasiantuntija, [riitta.pelkonen\(at\)finanssivalvonta.fi](mailto:riitta.pelkonen(at)finanssivalvonta.fi)

Muutoksia esitesääntelyyn ja komission ehdotus elpymisesitteestä

Syyskuussa tullut voimaan kaksi muutosasetusta

Euroopan Unionin virallisessa lehdessä on 14.9.2020 julkaistu kaksi muutosasetusta, joissa muutetaan esiteasetuksen nojalla annettuja komission delegoituja asetuksia. Muutokset tulivat heti voimaan.

Komission delegoidulla asetuksella ([EU\) 2020/1272](#) on täsmennetty komission delegoidun asetuksen (EU) 2019/979 säännöksiä, jotka koskevat esitteiden täydentämistä ja tiivistelmään sisällytettävien taloudellisten tietojen esittämistä. Asetuksista on saatavilla myös [konsolidoitu](#) versio.

Komission delegoidulla asetuksella ([EU\) 2020/1273](#) on muutettu ja täsmennetty komission delegoituun asetukseen (EU) 2019/980 ja sen liitteisiin sisältyviä esitteen vähimmäissisältövaatimuksia. Muutokset koskevat muun muassa osakesidonnaisista arvopapereista laadittavia EU:n kasvumarkkinaesitteitä, joihin jatkossa tulee aina sisällytettäväksi lausunto käyttöpääoman riittävyydestä riippumatta yhtiön markkina-arvosta. Lisäksi on täsmennetty, että mikäli esitevaatimuksissa edellytetään tilintarkastuskertomukseen sisältyvän lisätiedon toistamista esitteessä, on tieto toistettava riippumatta siitä, minkä sääntelyn mukaisesti tilintarkastustyö on suoritettu.

Komissio on ehdottanut määräaikaista sääntelyä niin sanotusta elpymisesitteestä

Covid-19-pandemian takia Euroopan komissio on valmistellut pääomamarkkinoiden toipumista helpottavia sääntelymuutoksia (Capital Markets Recovery Package). Osana sääntelypakettia komissio on ehdottanut Euroopan parlamentille ja neuvostolle määräaikaista muutoksia esiteasetukseen (EU) 2017/1129.

Komissio ehdottaa muun muassa säädettäväksi niin sanotusta elpymisesitteestä, (Recovery prospectus). Elpymisesitettä voisivat käyttää oman pääoman ehtoisen rahoituksen hankkimiseen yhtiöt, joiden osakkeet ovat olleet listattuna säännellyllä markkinalla tai pk-kasvumarkkinalla vähintään 18 kuukautta. Ehdotuksen mukaan elpymisesitteen sisältövaatimukset olisivat suppeat, sen enimmäispituus olisi rajattu 30 sivuun ja tarkastusaika olisi viisi pankkipäivää.

Komission ehdotus [COM\(2020\) 281](#) on julkaistu 24.7.2020.

[Neuvoston kanta komission ehdotuksiin](#) on julkistettu 21.10.2020. Neuvosto on laajentanut elpymisesitteeseen sisällytettäviä vähimmäistietoja komission ehdotukseen verrattuna ja ottanut käyttöön ylärajan esitteen käytölle, jotta vältetään erittäin laimentavat liikkeeseenlaskut ja varmistetaan samalla, että sitä voidaan käyttää merkittävien pääomankorotusten perustana.

Lisätietoja antaa

Merja Elo, markkinavalvoja, puhelin 09 183 5225 tai merja.elo(at)finanssivalvonta.fi

Markkinoiden väärinkäyttöasetukseen (MAR) muutoksia 1.1.2021 alkaen

Pk-yritysten kasvumarkkinoiden edistämistä koskevalla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU 2019/2115) muutettiin eräitä markkinoiden väärinkäyttöasetuksen (MAR) säännöksiä. Muutosten tavoitteena on muun muassa vähentää pk-yrityksille säännösten noudattamisesta aiheutuvia kustannuksia ja hallinnollisia rasitteita. Osa muutoksista koskee myös säännellylle markkinalle listattuja yhtiöitä. Muutokset tulevat voimaan 1.1.2021.

Pk-yritysten kasvumarkkinalla (SME Growth Market) tarkoitetaan monenkeskistä kaupankäyntijärjestelmää, joka on rekisteröity pk-yritysten kasvumarkkinaksi kaupankäynnistä rahoitusvälineillä annetun lain (1070/2017) 6 luvun mukaisesti. Nasdaq Helsinki Oy:n monenkeskisen kaupankäyntijärjestelmän (MTF-kauppapaikka) osakekaupankäyntiä koskeva osa on rekisteröity pk-yrityksen kasvumarkkinaksi. Nasdaq First North Growth Marketin toiminta alkoi 1.9.2019.

Markkinoiden tunnustelua koskeva poikkeus

MAR 11 artiklaan lisätään uusi 1.a-kohta, jolla selvennetään markkinoiden tunnustelun soveltamisalaa. Säännöksen mukaan markkinoiden tunnusteluksi ei katsota tietojen välittämistä kokeneille sijoittajille neuvoteltaessa joukkovelkakirjan liikkeeseenlaskuun liittyvistä ehdoista. Kokenut sijoittaja määrittää Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/1129 2 artiklan e-alakohdassa. Tällaisten liiketoimien yhteydessä tapahtuvan sisäpiiritiedon ilmaisemisen kokeneille sijoittajille katsotaan tapahtuvan osana henkilön työn, ammatin tai tehtävien tavanomaista suorittamista edellyttäen, että käytössä on asianmukainen salassapitosopimus.

Poikkeuksen soveltumisen edellytyksenä on, että joukkovelkakirjan liikkeeseenlaskua suunnittelevan liikkeeseenlaskijan rahoitusvälineet (oman tai vieraan pääoman ehtoiset) on jo aiemmin otettu kaupankäynnin kohteeksi kauppapaikassa. Lisäksi liikkeeseenlaskijan tai sen puolesta tai lukuun toimivan tahon on varmistettava, että tietojen saajina olevat kokeneet sijoittajat ovat tietoisia sisäpiiritiedon saamiseen liittyvistä velvoitteista ja hyväksyvät ne kirjallisesti. Tämä voi tapahtua salassapitosopimuksen yhteydessä. Muutos koskee sekä säännellylle markkinalle että MTF-kauppapaikalle listattuja liikkeeseenlaskijoita.

Sisäpiiritiedon julkistamisen lykkäämisperustelut

MAR 17 artiklan 4 kohtaan lisätään uusi alakohta, jonka mukaan liikkeeseenlaskijan, jonka rahoitusvälineet on otettu kaupankäynnin kohteeksi ainoastaan pk-yritysten kasvumarkkinoilla, on annettava toimivaltaiselle viranomaiselle kirjallinen selvitys sisäpiiritiedon julkistamisen lykkäämisen edellytysten täyttymisestä viranomaisen pyynnöstä. Selvityksen toimittamisen osalta muutoksella ei ole erityistä merkitystä Suomessa, koska Suomessa on asetuksen mahdollistamalla tavalla jo aiemmin kansallisesti säädetty, että liikkeeseenlaskijoiden on toimitettava selvitys sisäpiiritiedon julkistamisen lykkäämisen edellytyksistä vain Finanssivalvonnan erillisestä pyynnöstä.² Tieto siitä, että liikkeeseenlaskija on lykännyt sisäpiiritiedon julkistamista, on kuitenkin toimitettava Finanssivalvonnalle välittömästi tiedon julkistamisen jälkeen kuten aikaisemminkin.

² AML 6:2.

Uuden MAR 17 artiklan 4 kohtaan lisätyn säännöksen mukaan niin kauan, kuin liikkeeseenlaskija pystyy perustelemaan lykkäämispäätöksensä, liikkeeseenlaskijaa ei vaadita pitämään kirjaa kyseisestä selvityksestä. Käytännössä pk-yritysten kasvumarkkinoiden liikkeeseenlaskijat vapautetaan velvollisuudesta dokumentoida kirjallisesti lykkäämisedellytysten täyttymistä ja niiden voimassa säilymistä. Lykkäämisedellytyksiä koskevat perustelut tulee kuitenkin pystyä laatimaan jälkikäteen tarvittaessa. Finanssivalvonta kiinnittää huomiota siihen, että lykkäämisen eri vaiheiden luotettava muistaminen jälkikäteen voi olla haasteellista, erityisesti pitkäkestoisissa lykkäämistapauksissa. Tämän vuoksi liikkeeseenlaskijoiden tulisi etukäteen arvioida lykkäämisedellytysten ajantasaisen dokumentoinnin tarvetta.

Sisäpiiriluellisten pitämiseen täsmennyksiä

MAR 18 artiklan 6 kohdan muutos sisältää säännökset pk-yritysten kasvumarkkinoille listattujen liikkeeseenlaskijoiden sisäpiiriluellosta. Säännöksen mukaan on mahdollista, että pk-yritysten kasvumarkkinalle listattu liikkeeseenlaskija voi ylläpitää vain ns. pysyvien sisäpiiriläisten luetteloa, mikäli jäsenvaltio ei ota käyttöön MAR 18 artiklan 6 kohdan mukaista jäsenvaltio-optiota.

Suomessa jäsenvaltio-optio on otettu käyttöön AML 12 luvun 2 §:n muutoksella, joka tulee voimaan 1.1.2021. Säännöksen mukaan pk-yritysten kasvumarkkinalla kaupankäynnin kohteena olevan rahoitusvälineen liikkeeseenlaskijan on pidettävä sisäpiirihankkeistaan MAR 18 artiklan 1 kohdan tarkoittamaa luetteloa (hankekohtainen sisäpiiriluello). Tämä vastaa nykyistä käytäntöä, koska Nasdaq First North SME Growth Market -listalle listattujen liikkeeseenlaskijoiden on pörssin sääntöjen perusteella tullut ylläpitää hankekohtaisia sisäpiiriluelloita.

Asetuksen mukaan pk-yritysten kasvumarkkinalle listattujen liikkeeseenlaskijoiden ylläpitämien sisäpiiriluellisten muodon tulee kuitenkin olla oikeasuhteinen, ja siihen on liitettävä vähäisempi hallinnollinen rasite kuin säänneltylle markkinalle listattujen yhtiöiden sisäpiiriluellisten muotoon. Sisäpiiriluellisten tarkasta muodosta tullaan säätämään komission delegoidussa asetuksessa, joka julkistetaan myöhemmin.

MAR 18 artiklan sisäpiiriluellisten laatimista ja ylläpitämistä koskevan velvoitteen jakautumiseen liikkeeseenlaskijoiden ja niiden puolesta tai lukuun toimivien tahojen välillä on liittynyt tulkinnanvaraisuutta ja erilaisia tulkintoja jäsenmaissa. Tämän vuoksi MAR 18 artiklaa täsmennetään useassa kohdin siten, että säännöksestä selvemmin ilmenee, että sisäpiiriluellisten laatimis- ja ylläpitämisvelvoite koskee sekä liikkeeseenlaskijoita että niiden puolesta ja lukuun toimivia tahoja. Muutosten tavoitteena on myös selkeyttää sisäpiiriluellisten ylläpitämiseen liittyviä vastuukysymyksiä liikkeeseenlaskijan ja niiden puolesta ja lukuun toimivien tahojen välillä.

Muutetun MAR 18 artiklan 1 kohdan mukaan liikkeeseenlaskijoiden ja niiden puolesta tai niiden lukuun toimivien henkilöiden on kunkin

- laadittava luettelo kaikista henkilöistä, joilla on pääsy sisäpiiritietoon ja jotka työskentelevät niille työsopimuksen perusteella tai muuten suorittavat tehtäviä, joiden kautta niillä on pääsy sisäpiiritietoon, kuten neuvonantajat, kirjanpitäjät tai luottoluokituslaitokset, jäljempänä sisäpiiriluello
- saatettava sisäpiiriluello viipymättä ajan tasalle 4 kohdan mukaisesti ja
- toimitettava sisäpiiriluello toimivaltaiselle viranomaiselle mahdollisimman pian sen pyynnöstä.

MAR 18 artiklan 2 kohdan velvoite toteuttaa kaikki kohtuulliset toimet sen varmistamiseksi, että kaikki sisäpiiriluellosta olevat henkilöt tunnustavat kirjallisesti tähän liittyvät oikeudelliset ja sääntelyyn liittyvät velvoitteet ja että he ovat tietoisia sisäpiirikauppoihin ja sisäpiiritiedon laittomaan ilmaisemiseen sovellettavista seuraamuksista, koskee asetusmuutoksen jälkeen sekä liikkeeseenlaskijoita että niiden puolesta tai lukuun toimivia tahoja.

Edellä kuvatut MAR 18 artiklan muutokset koskevat kaikkia säännellylle markkinalle ja MTF-kauppapaikalle listattuja liikkeeseenlaskijoita ja niiden puolesta ja lukuun toimivia.

Johdon liiketoimien julkistamiseen lisääaikaa

MAR 19 artiklan 3 kohdan mukaan liikkeeseenlaskijoiden on julkistettava johtotehtävissä toimivien henkilöiden ja heidän lähipiiriinsä kuuluvien henkilöiden toteuttamat liiketoimet kolmen työpäivän kuluessa liiketoimesta. Samaa määräaikaa sovelletaan myös johtotehtävissä toimivien henkilöiden ja heidän lähipiiriinsä kuuluvien henkilöiden velvollisuuteen ilmoittaa liiketoimistaan liikkeeseenlaskijalle. Liiketoimien julkistaminen samassa määräajassa kuin niiden ilmoittaminen on osoittautunut haasteelliseksi erityisesti tilanteissa, joissa johtohenkilö tai hänen lähipiiriinsä kuuluva ilmoittaa liiketoimista kolmen päivän määräajan myöhäisessä vaiheessa.

Edellä mainituista syistä MAR 19 artiklan 3 kohtaa muutetaan siten, että liikkeeseenlaskijan tulee julkistaa liiketoimet kahden työpäivän kuluessa siitä, kun se on vastaanottanut johtotehtävissä toimivan tai tämän lähipiiriin kuuluvan henkilön ilmoituksen. Muutos koskee sekä säännellylle markkinalle että MTF-kauppapaikalle listattuja liikkeeseenlaskijoita.

Lisätietoja antaa

Pia Ovaska, johtava lakimies, puhelin 09 183 5296 tai [pia.ovaska\(at\)finanssivalvonta.fi](mailto:pia.ovaska(at)finanssivalvonta.fi)

Finanssivalvonta ottaa pian käyttöön sähköisen asioinnin testiympäristön – mahdollistaa johdon liiketoimi-ilmoitusten testaamisen

Finanssivalvonta kertoi Markkinat-tiedotteessa 4/2019, että johtohenkilöiden liiketoimien ilmoittaminen Finanssivalvonnalle muuttuu lähitulevaisuudessa käyttöön otettavan Finanssivalvonnan sähköisen asiointipalvelun myötä. Tällöin nykyistä pdf-lomaketta vastaava sähköinen lomake täytetään ja lähetetään Finanssivalvonnalle suoraan selaimen kautta. Sähköpostitse lähetettävästä lomakkeesta luovutaan siirtymäajan jälkeen.

Finanssivalvonnan sähköistä asiointia voi pian testata sitä varten tarkoitettussa tuotantotestiympäristössä, johon kirjaudutaan Suomi.fi-palvelun tai Fiva-tunnistuksen kautta. Testiympäristössä voi jatkuvasti testata jo käytössä olevia ja sinne testattavaksi tuotuja uusia palveluja. Tiedot jäävät testikantaan, eikä niitä siten käsitellä todellisena asiointina. Testiympäristössä on aluksi käytettävissä nykyisin jo tuotannossa olevat palvelut eli asiakasvalitusilmoitukset ja sidonnaisasiamiesilmoitukset. Uutena palveluna testattavaksi tuodaan myös johdon liiketoimi-ilmoitukset, joiden osalta varsinainen sähköisen asioinnin käyttöönotto tapahtuu saadun testipalautteen jälkeen.

Finanssivalvonta pyytää liikkeeseenlaskijoita ja niiden johtohenkilöitä sekä muita markkinatoimijoita testaamaan erityisesti johdon liiketoimi-ilmoituksia koskevaa palvelua ja antamaan käyttökokemuksesta palautetta. Testipalvelun toiminnasta ja siihen liittyvistä havainnoista voi lähettää palautetta Finanssivalvonnalle osoitteeseen [fiva-asiointi\(at\)fiva.fi](mailto:fiva-asiointi(at)fiva.fi). Mikäli palvelussa havaitaan testauksen perusteella puutteita, on näitä mahdollista korjata ennen varsinaisen palvelun käyttöönottoa. Tästä syystä palautteen saaminen on Finanssivalvonnalle ensiarvoisen tärkeää.

Sähköisen asiointikanavan suurimpana erona ilmoittamisen nykykäytäntöön on lähettäjältä vaadittava sähköinen tunnistautuminen Suomi.fi-palvelun kautta, johon ohjeita löytyy [Finanssivalvonnan verkkopalvelusta](#). Johdon liiketoimi-ilmoitus on kuitenkin edelleen mahdollista tehdä myös toisen henkilön puolesta ilman erillistä valtuutusta palvelun kautta. Varsinainen johdon liiketoimia koskeva ilmoituslomake toimii

samaan tapaan kuin nykyisin käytössä oleva pdf-lomake. Myös xml-tiedoston lähetyksen onnistuu uuden palvelun kautta.

Finanssivalvonta tiedottaa testipalvelun avautumisesta ja sen yksityiskohdista erikseen.

Lisätietoja antaa

Matti Tulkki, markkinavalvoja, puhelin 09 183 5277 tai [matti.tulkki\(at\)finanssivalvonta.fi](mailto:matti.tulkki(at)finanssivalvonta.fi)

Keskusvastapuoliselvittävien johdannaisten kirjanpitokäsittelystä ja esitettävistä tiedoista

Finanssikriisin aikana havaitut OTC-johdannaisiin liittyvät heikkoudet johtivat johdannaisten keskusvastapuoliselvittämistä ja raportointia koskevaan Euroopan unionin asetukseen (EMIR-asetus 648/2012)³. Heikkoudet johtuivat epäselvyyksistä OTC-johdannaisten lukumäärissä sekä niiden käyvissä arvoissa, jolloin myös markkinasta puuttui läpinäkyvyys. Asetus edellyttää muun muassa johdannaismarkkinoiden tiettyjä toimijoita käyttämään keskusvastapuolia johdannaissopimusten selvityksessä silloin, kun asetuksen mukaiset ehdot ja kynnysarvot täyttyvät. Johdannaissopimukset voidaan selvittää keskusvastapuolen kanssa myös vapaaehtoisesti. Keskusvastapuoliselvityksen lisääntyminen on johtanut myös uusien käytänteiden kehittymiseen.

Finanssivalvonnan IFRS-valvonta havaitsi keskusvastapuoliselvittävien johdannaisten käsittelyssä epäyhtenäistä kirjauskäytäntöä Suomessa sekä epäselvyyttä kirjanpitovaatimusten, kuten IFRS-standardien soveltuvuudesta johdannaisten käyvän arvon perusteella maksettavien päivittäisten suoritusten (variation margin, VM)⁴ käsittelyssä. Keskusvastapuolten säännöissä ja sopimuksissa määritetään tarkemmin päivittäisten suoritusten luonne. Päivittäinen suoritus määritetään osapuolten välisissä sopimuksissa johdannaisten käteisvakuuden maksuksi tai osaksi itse johdannaissopimuksen rahavirtoja.

Havaintojensa takia IFRS-valvonta kartoitti eurooppalaisia käytänteitä ja keskusteli eurooppalaisten valvojien sekä kansallisesta sääntelystä vastaavien tahojen kanssa. Tässä artikkelissa käsitellään selvityksen yhteydessä havaittuja johdannaissopimuksiin ja päivittäisiin suorituksiin liittyviä seikkoja, jotka tulisi ottaa huomioon keskusvastapuoliselvittävien johdannaisten kirjaamisessa ja esittämisessä. ESMA⁵ ei ole ottanut asiaan virallisesti kantaa, joten artikkeli sisältää IFRS-valvonnan suosituksen johdannaisten esittämisestä tilinpäätöksissä yhtenäisen soveltamisen ja läpinäkyvyyden edistämiseksi.

Päivittäisen suorituksen (VM) kirjanpitokäsittely

Keskusvastapuolilla on käytössä sääntöjä ja sopimusrakenteita, joihin sisältyy useita erilaisia sopimuksia ja sopimusehtoja. Selvityksen mukaan säännöt ja sopimukset sisältävät yleisiä ehtoja, asiakaskohtaisia ehtoja, tuotekohtaisia ehtoja ja ehtoja erikoistilanteita varten (mm. maksukyvyttömyys). Lisäksi säännöissä ja sopimusrakenteissa sovitaan muun muassa johdannaiskaupankäyntiin liittyvistä menettelytavoista, vakuuskäsittelystä ja johdannaissopimuksiin liittyvistä oikeuksista ja velvoitteista. Keskusvastapuolen sääntöjä ja yhteisön solmimia sopimuksia on tarkasteltava kokonaisuutena, kun yhteisö ratkaisee päivittäisen suorituksen (VM) kirjanpitokäsittelyn. Perinteisesti päivittäiset suoritukset määritetään käteisvakuudeksi, mutta finanssikriisin jälkeen käyttöön otetussa uudessa käsittelytavassa päivittäinen suoritus

³ Lisätietoa: <https://www.finanssivalvonta.fi/saantely/saantelykokonaisuudet/emir/>

⁴ Selvityksessä havaittiin, että termi ei ole vakiintunut sisällöltään yhdenmukaiseksi ja myös muita termejä käytetään.

⁵ European Securities and Markets Authority, Euroopan arvopaperimarkkinaviranomainen.

voidaan sopimuksilla määrittää johdannaisen käyvän arvon muutoksen maksuksi. Kirjanpidollisen ratkaisun tulee perustua sopimusten mukaisiin juridisiin oikeuksiin ja velvoitteisiin, ja siten kirjanpitoikäsiittely ei ole yhteisön valintaan perustuva.

IFRS-valvonta havaitsi epäselvyyttä siinä, missä tapauksissa päivittäistä suoritusta tulee käsitellä kirjanpidossa vakuutena ja missä tapauksissa osana johdannaissopimuksen lopullisia rahavirtoja. Kummassakin tapauksessa maksu suoritetaan osapuolten välillä päivittäin ja maksun määrä on lähtökohtaisesti yhtä suuri, koska se määritetään johdannaisen käyvän arvon muutoksen perusteella. Päivittäisen suorituksen käsitteilytavalla on merkittävä vaikutus johdannaissopimuksen kirjanpitoarvon määrittämiseen ja mahdollisesti yhteisön tilinpäätökseen riippuen johdannaissopimusten määrästä.

Päivittäinen suoritus perinteisellä käsitteilytavalla

Perinteisesti käyvän arvon muutoksen perusteella maksettavaa päivittäistä suoritusta käsitellään johdannaisen käteisvakuutena. Kansainvälisesti tästä käsitteilytavasta käytetään usein termiä Collateralized-to-Market, jatkossa CTM-johdannainen. CTM-johdannaisen IFRS-tilinpäätöskäsiittely noudattaa seuraavia keskeisimpiä laskentaperiaatteita

- Johdannaiskaupan osapuolet määrittävät johdannaissopimukselle käyvän arvon IFRS 13:n *Käyvän arvon määrittäminen* vaatimusten mukaisesti.
- Se johdannaissopimuksen osapuoli, jolle johdannaisen käyvän arvon muutos on negatiivinen, maksaa päivittäisen suorituksen vastapuolelle avoimen johdannaissposition vakuudeksi. Keskusvastapuolen säännöissä ja sopimuksissa päivittäinen suoritus on määritetty vakuudeksi, ja se kirjataan vakuussaamiseksi IFRS 9:n *Rahoitusinstrumentit* vaatimusten mukaisesti (esimerkit IFRS 9 IG B.10 ja IG D.1.1). Tyypillisesti vakuuteen liittyy oikeus saada vakuus takaisin.
- Tilinpäätöksessä CTM-johdannainen kirjataan taseeseen johdannaissaamiseksi tai johdannaissvelaksi riippuen siitä, mikä on avoimen johdannaissopimuksen käypä arvo osapuolelle, ja johdannaisen realisoitumaton käyvän arvon muutos kirjataan tulosvaikutteisesti.
- Yhteisöä sitovien sääntöjen ja sopimusten perusteella päivittäinen suoritus käsitellään kirjanpidossa vakuutena johdannaissopimuksesta erillisenä instrumenttina eli laskentayksikkönä (IFRS 9.3.1.1).
- IAS 32:n *Rahoitusinstrumentit: esittäminen* kappaleen 42 vaatimukset, jotka koskevat rahoitusvaroihin kuuluvan erän ja rahoitusvelan vähentämistä toisistaan, soveltuvat mahdollisesti näihin taseeseen kirjattaviin johdannaissopimuksiin ja vakuuksiin.

Kuva 1: Juridisten oikeuksien ja velvoitteiden perusteella CTM-johdannaisen päivittäistä suoritusta käsiitellään vakuutena.

Keskusvastapuolten säännöt ja sopimukset sisältävät ehdot

- alkuvakuudelle (IM)
- päivittäiselle suoritukselle (VM)
- maksujen netottamiselle
- konkurssitilanteeseen
- jne.



Vakuudet muodostavat yhden tai useamman laskentayksikön



Jokainen yksittäinen johdannaissopimus muodostaa erillisen laskentayksikön

Päivittäinen suoritus uudella käsittelytavalla

Uuden käsittelytavan mukaan päivittäinen suoritus määritetään osaksi johdannaissopimuksen rahavirtoja. Kansainvälisesti tästä käsittelytavasta käytetään usein termiä Settled-to-Market, jatkossa STM-johdannainen. STM-johdannaisen IFRS-tilinpäätöskäsittely noudattaa seuraavia keskeisimpiä laskenta-periaatteita

- Johdannaiskaupan osapuolet määrittävät johdannaissopimukselle käyvän arvon IFRS 13:n vaatimusten mukaisesti.
- Se johdannaissopimuksen osapuoli, jolle johdannaisen käyvän arvon muutos on negatiivinen, maksaa vastapuolelle johdannaisen käyvän arvon muutoksen päivittäisellä suorituksella. Keskusvastapuolen säännöissä ja sopimuksissa päivittäinen suoritus on määritetty lopulliseksi maksuksi ja osaksi johdannaissopimuksen rahavirtoja, jolloin maksajalla ei ole oikeutta vaatia suoritusta takaisin.
- Päivittäinen suoritus kirjataan tulosvaikutteisesti realisoituneeksi käyvän arvon muutokseksi. Tällöin johdannaissopimukselle ei jää realisoitumatonta käyvän arvon muutosta, joka kirjattaisiin taseeseen johdannaissaamiseksi tai -velaksi (lukuun ottamatta mahdollista arvostuseroa osapuolten välillä tai päivittäisen suorituksen maksun ajoituksesta johtuvaa saamista tai velkaa).
- Yhteisön solmimien sääntöjen ja sopimusten perusteella päivittäinen suoritus on määritetty osaksi kunkin johdannaissopimuksen laskentayksikköä, ja kirjanpitoarvo määritetään johdannaissopimukselle huomioiden päivittäisen suorituksen rahavirrat. Koska johdannaisen käyvän arvon muutos maksetaan päivittäin, johdannaisen kirjanpitoarvo asettuu lähelle nollaa. Vakuustili on kuitenkin olemassa mm. alkuvakuutta (initial margin, IM) varten.
- IAS 32.42 ei ole sovellettavissa STM-johdannaisiin, koska taseessa ei ole toisistaan vähennettäviä rahoitusvaroihin kuuluvia eriä eikä rahoitusvelkoja.

Kuva 2: Juridisten oikeuksien ja velvoitteiden perusteella STM-johdannaisen päivittäistä suoritusta käsitellään johdannaisen käyvän arvon muutoksen lopullisena maksuna.



Keskeiset kirjanpitokäsittelyyn vaikuttavat tekijät

Sopimuksen mukaiset oikeudet ja velvoitteet

Ennen yksittäisten johdannaistransaktioiden toteutusta solmitaan osapuolten välillä transaktiot mahdollistavat sopimukset, joiden ehdot yhdessä keskusvastapuolen sääntöjen kanssa määrittävät johdannaissopimukseen liittyvät rahavirrat sekä niihin liittyvät oikeudet ja velvoitteet. Sopimukset määrittävät sen, käsitelläänkö johdannaissopimus CTM-johdannaisena vai STM-johdannaisena. Kirjanpitokäsittelyä ei ole mahdollista valita, vaan kirjanpitokäsittelyn tulee kuvata yhteisön rahoitusinstrumentteja koskevien sopimusten mukaisia oikeuksia ja velvoitteita IFRS 9:n mukaisesti (IFRS 9.3.1-3.3).

Laskentayksikkö

Alkuperäistä kirjaamista varten tulee johdannaissopimukselle määrittää laskentayksikkö, jonka tasolla yhteisö soveltaa kirjaamisperiaatteita ja arvostusperiaatteita (*Käsitteellinen viitekehys* 4.48-4.62, IFRS 13 Liite A, IFRS 13.9-10). Yleensä jokainen rahoitusinstrumenttisopimus, mukaan lukien johdannaissopimus, muodostaa erillisen laskentayksikön (IFRS 9.3.1.1, IFRS 9.BC5.138). Tällöin yhteisö kirjaa kunkin johdannaissopimuksen osalta erikseen siihen liittyvät rahavirrat, oikeudet ja velvoitteet sekä määrittää käyvän arvon. IFRS 13 sallii joitakin poikkeuksia, esimerkiksi ryhmäkohtaisesti määritellyt luottoriskioikaisu (IFRS 13.48-56). Keskusvastapuoliselvitetävien johdannaissopimusten osalta yhteisön on ratkaistava, mikä sopimusten perusteella on päivittämisen suorituksen (VM) laskentayksikkö.

Sopimusosapuolten välisten maksujen nettouttaminen

IFRS-valvonta kiinnittää yhteisöjen huomion siihen, että johdannaiskauppoihin liittyvien maksujen nettouttaminen rahaliikenteen yksinkertaistamiseksi ei poista vaatimusta kirjata kaikkiin johdannaissopimukseen liittyvät suoritukset kyseisen suorituksen luonnetta kuvaavalla kirjanpitoviennillä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että osapuolten välinen nettomaksu on kirjanpidossa eriteltävä laskentayksikkökohtaisesti saatuihin ja maksettuihin komponentteihin, esimerkiksi optiopreemioihin, korkotuottoon, korkokuluun ja käteisvakuuden maksuun (CTM-johdannaiset) tai käyvän arvon selvittämiseen (STM-johdannaiset).

Johdannaisten esittäminen tilinpäätöksessä

Tilinpäätöksiä läpikäydessään IFRS-valvonta havaitsi, että tilinpäätöksen lukijan ei aina ole mahdollista saada tietoa yhteisön solmimista STM-johdannaissopimuksista. Keskusvastapuoliselvitetävien johdannaisten esittäminen tilinpäätöksen liitetiedoissa yhtenä eränä sisältäen sekä CTM-johdannaiset että STM-johdannaiset näyttää selvityksen perusteella heikentävän sekä CTM-johdannaisista että STM-johdannaisista annettavien tietojen läpinäkyvyyttä niissä yhteisöissä, joissa sopimusrakenteet mahdollistavat kummatkin käsittelytavat.

IFRS-valvonta katsoo, että CTM-johdannaisten ja STM-johdannaisten oikeudet ja velvoitteet sekä kirjanpitokäsittelyt tasevaikutuksineen poikkeavat toisistaan niin merkittävästi, että näistä johdannaisista annettavat tiedot tulisi lähtökohtaisesti esittää erillisinä erinä, esimerkiksi liitetietojen taulukoissa erillisillä riveillä tai sarakkeilla.

IFRS-valvonnan mielestä STM-johdannaisten osalta merkittäviä tietoja ovat esimerkiksi

- mitkä johdannaissopimukset yhteisö käsittelee STM-johdannaisina
- käyvän arvon määrittämisen periaatteet
- avointen STM-johdannaissopimusten nimellismäärät

- päivittäisten suoritusten (VM) rahamäärä, joka on kumulatiivisesti avointen STM-johdannaisten osalta lopullisesti selvitetty.

IFRS-valvonta kiinnittää huomiota seuraavassa esitettyihin IFRS 7:n *Rahoitusinstrumentit: Tilinpäätöksessä esitettävät tiedot* vaatimuksiin, joita yhteisöjen tulee noudattaa.

Rahoitusinstrumenttien esittämistä koskevia vaatimuksia tiivistetysti IFRS 7:n *Rahoitusinstrumentit: Tilinpäätöksessä esitettävät tiedot* mukaisesti

IFRS 7.1:n mukaan standardin tarkoitus on vaatia yhteisöjä esittämään tietoja, joiden avulla käyttäjät pystyvät arvioimaan, miten merkittävä vaikutus rahoitusinstrumenteilla on yhteisön taloudelliseen asemaan ja tulokseen, ja minkä laajuisia ja minkä luonteisia ovat niihin liittyvät riskit ja miten yhteisö niitä hallitsee.

IFRS 7.6-7:ssa edellytetään yhteisöä esittämään rahoitusinstrumentit luonteensa kannalta tarkoituksenmukaisissa luokissa, joissa huomioidaan instrumenttien ominaisuudet. Yhteisön on esitettävä tietoa, jonka perusteella sen tilinpäätöksen käyttäjät pystyvät arvioimaan, miten merkittävä vaikutus rahoitusinstrumenteilla on yhteisön taloudelliseen asemaan ja tulokseen.

IFRS 7.21:ssa vaaditaan esittämään laatimisperiaatteet, jotka sisältävät tilinpäätöksen laatimisessa sovelletun arvostusperusteen (tai -perusteet) ja muut tilinpäätöksen laatimisperiaatteet, joilla on merkitystä tilinpäätöksen ymmärtämisen kannalta.

IFRS 7.31-34:n mukaan yhteisön on esitettävä tilinpäätöksessään tietoa, jonka avulla tilinpäätöksen käyttäjät pystyvät arvioimaan sellaisten rahoitusinstrumenteista johtuvien riskien luonnetta ja laajuutta, joille yhteisö on alttiina raportointikauden päättymispäivänä. Yhteisön on esitettävä tietoa, miten näitä riskejä on hallittu. Yhteisön on annettava määrällistä ja laadullista tietoa, jonka avulla tilinpäätöksen lukijat voivat muodostaa kokonaiskuvan rahoitusinstrumenteista johtuvien riskien luonteesta ja laajuudesta.

IFRS 7 ja IFRS 13 sisältävät lisäksi muita johdannaisten esittämiseen sovellettavia vaatimuksia.

Lisätietoja antaa

Leena Sinisalo, johtava IFRS-tilinpäätösasiantuntija, [leena.sinisalo\(at\)finanssivalvonta.fi](mailto:leena.sinisalo(at)finanssivalvonta.fi)

Ajankohtaista ESMasta

ESMA on julkaissut arvopaperimarkkinoiden riskejä kuvaavan [Trends, Risks and Vulnerabilities -raportin](#) syyskuussa 2020.

ESMA on toimittanut Euroopan komissiolle [raportin markkinoiden väärinkäyttöasetuksen toimivuudesta](#) syyskuussa 2020. Komissio antaa seuraavaksi Euroopan parlamentille ja neuvostolle asiasta kertomuksen.

ESMA analysoi Euroopan komission pyynnöstä Saksan tilinpäätösvalvonnan toimintaa Wirecard-tapauksessa.

ESMAN kotisivuilla on julkaistu [yhteenveto valvontatoimista](#) covid-19-pandemian johdosta.